

MARJA MOREVNA

Tegen het einde van de winter liepen twee mannen in de schemering over de door brand geteisterde binnenplaats van een paleis: een sneeuwloze woesteniĳ van waterplassen en vertrapte aarde waar ze tot aan hun enkels in wegzakten. Met hun hoofden bij elkaar waren ze zo verdiept in hun gesprek dat ze geen aandacht voor de nattigheid hadden. Achter hen lag een beroet paleis vol aan stukken geslagen meubilair, met kapotgescheurd gaas rond de buitentrap. Voor hen lag een zwartgeblakerde ruïne die vroeger de stal was geweest.

‘Tsjeloebĳ heeft de commotie gebruikt om ervandoor te gaan,’ zei de eerste man op bittere toon. ‘Terwijl wij wanhopig probeerden onze huid te redden.’ Op zijn wang zat een zwarte roetveeg en aan zijn baard kleefde bloed. Zijn grijze ogen stonden hol van uitputting en de huid eronder leek wel ontsierd door blauwe duimafdrukken. Hij was fors gebouwd en jong, en leek te beschikken over het bovenaards soort vitaliteit dat kenmerkend is voor iemand die de uitputting voorbij is en nu volhardt in een staat van onnatuurlijke waakzaamheid. Iedereen op de binnenplaats keek naar hem. Hij was de grootvorst van Moskou.

‘Onze huid en nog wel een beetje meer,’ was de reactie van de andere man – een monnik – met een vleugje galgenhumor. Tegen alle verwachtingen in was de stad grotendeels gespaard gebleven en was die nog steeds van hen, terwijl de grootvorst de voorgaande nacht nog bijna onttroond en vermoord was – ook al wisten weinigen dat. Op een haar na was zijn stad in de as gelegd, wat slechts voorkomen was doordat er opeens een miraculeuze sneeuwstorm was opgestoken die de vlammen doofde. Dat laatste was wél bij iedereen bekend. Er

liep nu een zwart spoor van vernieling door het stadshart, alsof Gods hand daar die nacht met een klap was neergekomen, terwijl er vuur uit de nagels droop.

‘Het was niet genoeg,’ zei de grootvorst. ‘We hebben onszelf wel gered, maar een antwoord op het verraad hadden we niet.’ Die hele smartelijke dag had de vorst voor iedereen die hij zag geruststellende woorden paraat gehad, en de mannen die de nog levende paarden bijeenjoegen en de verschroeide balken van de stal wegsleepten had hij kalm opdrachten gegeven. Maar de monnik, die hem goed kende, bespeurde achter de beheerste façade uitputting en woede. ‘Morgen trek ik er zelf op uit met alle krijgslieden die hier gemist kunnen worden,’ zei de vorst. ‘We gaan achter de Tataren aan en zullen ze doden.’

‘Wilt u Moskou zo achterlaten, Dmitrii Ivanovitsj?’ vroeg de monnik enigszins bezorgd.

Maar Dmitrii’s humeur was er na een nacht en een dag zonder slaap niet beter op geworden. ‘Je gaat me toch niet vertellen dat ik het anders moet aanpakken, broeder Aleksandr?’ vroeg hij zo dreigend dat zijn bedienden in elkaar krompen.

‘De stad kan niet zonder u,’ zei de monnik. ‘Er zijn doden om wie gerouwd moet worden en er zijn graanschuren vernietigd, evenals vee en pakhuizen. Wraak vult geen kinderbuiken, Dmitrii Ivanovitsj.’ De monnik had even weinig geslapen als de grootvorst en kon een scherpe toon niet onderdrukken. Om zijn linkerarm zat een linnen verband waar een pijl de spier onder zijn schouder had geraakt, waarna die er aan de andere kant weer was uit getrokken.

‘De Tataren hebben me in mijn eigen paleis aangevallen, nota bene nadat ik ze in goed vertrouwen gastvrijheid had betoond,’ snauwde Dmitrii, die geen moeite deed de woede uit zijn stem te weren. ‘Ze zwoeren samen met een veroveraar en staken mijn stad in brand! Moet ik dat zonder slag of stoot over mijn kant laten gaan, broeder?’

In werkelijkheid waren het niet de Tataren die de stad in brand hadden gestoken, maar broeder Aleksandr corrigeerde de vorst niet. Het gebeurde – die fout – kon beter vergeten worden; daar viel toch niets recht te zetten.

Op ijzige toon vervolgde de grootvorst: ‘Je bloedeigen zuster heeft toch te midden van alle chaos een dood kind gebaard? Er is een nakoeling van koninklijken bloede gestorven en een deel van de stad ligt in de as – als dat niet bestraft wordt, gaan de Moskovieten dwarsliggen.’

‘Hoeveel bloed we ook vergieten, daar krijgen we het kind van mijn zus niet mee terug,’ zei Sasja, vinniger dan hij van plan was geweest. Het beeld van zijn zus die met droge ogen rouwde, wat erger was dan een huilbui, stond nog op zijn netvlies gebrand.

Prompt schoot Dmitrii’s hand naar het gevest van zijn zwaard. ‘Waag jij het mij de les te lezen, priester?’

Uit de klank van Dmitrii’s stem leidde Sasja af dat de wond van het verloren vertrouwen tussen hen weliswaar dicht was, maar nog niet genezen. ‘Nee,’ zei Sasja.

Dmitrii overwon zijn weerstand en trok zijn hand terug van zijn met kronkelende slangen versierde zwaardgevest.

‘Hoe denkt u Tsjeloebejs Tataren te zullen vinden?’ vroeg Sasja, die redelijk probeerde te blijven. ‘We hebben hen al een keer achternagezeten. Toen hebben we twee weken gereden zonder ook maar een glimp van hen op te vangen, ook al was het hartje winter en was de sneeuw geschikt voor spoorlezen.’

‘Maar uiteindelijk hebben we hen wel gevonden,’ zei Dmitrii, waarna hij zijn grijze ogen samenknep. ‘Heeft je jongere zus de nacht overleefd?’

‘Ja,’ antwoordde Sasja behoedzaam. ‘Volgens Olga heeft ze brandwonden in haar gezicht en een gebroken rib, maar ze leeft nog.’

Nu keek Dmitrii bedenkelijk. Achter hem liet een van de mannen die aan het puinruimen waren tierend het uiteinde van een kapotte dakbalk vallen. ‘Als zij me niet was komen halen, was ik nooit op tijd bij u geweest,’ zei Sasja tegen het barse profiel van zijn neef. ‘Dankzij haar vergoten bloed zit u nog op de troon.’

‘Dankzij het vergoten bloed van tal van mannen zit ik nog op de troon,’ snauwde Dmitrii zonder om zich heen te kijken. ‘Ze is een leugenaarster en heeft jou ook tot liegen aangezet, terwijl jij de meest rechtschapen man ben die ik ken.’

Sasja zweeg.

‘Vraag het haar,’ zei Dmitrii, terwijl hij zich omdraaide. ‘Vraag haar hoe ze erin is geslaagd de Tataren te vinden. Vast niet alleen met haar scherpe ogen. Veel van mijn mannen hebben scherpe ogen. Ik denk niet dat er ook maar één man in Moskou nog met haar zou willen trouwen, maar misschien kunnen we een of andere plattelandsbojaar zover krijgen. Of misschien kunnen we een kloosterabt omkopen om haar op te nemen.’ Dmitrii ging alsmaar sneller praten. Zijn gezicht stond ongemakkelijk, terwijl de woorden uit zijn mond stroomden. ‘Of misschien kan ze veilig naar huis worden gestuurd, of hier bij haar zus blijven in de *terem*. Dan zorg ik dat ze genoeg goudstukken heeft om een prettig leven te kunnen leiden. Vraag haar hoe ze de Tataren heeft opgespoord en ik zorg ervoor dat ze het goed krijgt.’

Sasja staaarde voor zich uit; zijn hoofd gonsde van de gedachten die hij niet kon uitspreken. Gisteren heeft ze achtereenvolgens uw leven gered, een boosaardige tovenaar gedood, Moskou in brand gestoken en de stad van de vlammen verlost, dacht hij. En dat allemaal in één nacht. Denkt u echt dat een bruidsschat, of welke prijs dan ook, voldoende zal zijn om haar te laten verdwijnen? Meent u mijn zus te kennen?

Maar natuurlijk kende Dmitrii zijn zus niet. Hij kende alleen Vasilii Petrovitsj, de jongen die ze had voorgewend te zijn. Maar zij zijn een en dezelfde persoon, dacht Sasja. En Dmitrii's branie kon niet verhullen dat ook hij dat inzag; zijn gezicht verraadde hem.

Gelukkig werd Sasja een reactie bespaard, want net op dat moment slaakte een van de mannen bij de stal een kreet. Opgelucht draaide Dmitrii zich om. ‘Wat nu weer?’ zei hij, terwijl hij erheen beende. Met een somber gezicht volgde Sasja hem op de hielen. Rondom twee gekruist liggende zwartgeblakerde dakbalken ontstond een kleine menigte. ‘Ga eens opzij! Lieve hemel, jullie lijken wel schapen op een wei met mals lentegras! Wat is er?’ Bij de scherpe klank in de stem van de grootvorst deinsden de mensen achteruit. ‘Nou?’ vroeg Dmitrii ongeduldig.

Een van de mannen had zijn tong weer gevonden. ‘Kijk, *gosoedar*,’

zei hij, terwijl hij naar een gat tussen de gevallen balken wees. Iemand hield er een brandende fakkel boven. Het schijnsel werd teruggekaatst door iets glanzends. Verbluft en ongelovig staarden de grootvorst en zijn neef ernaar.

‘Goud?’ vroeg Dmitrii. ‘Daar beneden?’

‘Onmogelijk,’ antwoordde Sasja. ‘Het zou zijn gesmolten.’

Drie mannen waren al bezig de balken opzij te slepen die het voorwerp tegen de grond drukten. Een vierde pakte het op en gaf het aan de grootvorst.

Het was wel degelijk goud: fraai en ongesmolten. Het was gesmeed tot zware schakels en stijve staafjes, die op een vreemde manier aan elkaar zaten. Het edelmetaal had een olieachtige glans en wierp een witte en scharlakenrode gloed op de kring van nieuwsgierige gezichten, wat Sasja een ongemakkelijk gevoel bezorgde.

Dmitrii bestudeerde het van alle kanten en zei toen: ‘Aha’, waarna hij het voorwerp bovenaan vastpakte en de teugels over zijn pols hing. Het was een hoofdstel. ‘Dit heb ik eerder gezien,’ zei Dmitrii, en zijn ogen schitterden. Een vorst die door toedoen van bandieten en brand zijn goudvoorraad grotendeels was kwijtgeraakt kon deze onverwachte aanvulling goed gebruiken.

‘Gisteren droeg de merrie van Kasjan Loetovitsj dit hoofdstel,’ merkte Sasja op. Hij kreeg een akelig gevoel toen hij herinnerd werd aan de voorgaande dag. Afkeurend bleef zijn blik rusten op het bit met de ijzeren punten. ‘Ik had het haar niet kwalijk genomen als ze hem op de grond had gegooid.’

‘Nou, ik beschouw dit als oorlogsbuit,’ zei Dmitrii. ‘Alleen jammer dat de merrie zelf is verdwenen. Wat zijn die verdraaide Tataren toch een paardendieven. Maar alle mannen hier hebben wel een warm maal en wijn verdiend. Goed gedaan, kerels!’ Er klonk schor gejuich. Dmitrii gaf het hoofdstel aan zijn knecht. ‘Maak het schoon en laat het aan mijn vrouw zien,’ droeg de grootvorst hem op. ‘Dat zal haar misschien opvrolijken. En berg het daarna achter slot en grendel op.’

‘Vindt u het niet vreemd dat dit hoofdstel hier al die tijd heeft gelegen, terwijl de stal platbrandde, en toch volkomen onbeschadigd is?’

‘Nee.’ Dmitrii schonk zijn neef een doordringende blik. ‘Dat vind ik niet vreemd. Wel wonderlijk, en dat vlak na dat andere wonder: de sneeuwstorm die ons van de brand verlostte. Zo moet je het aan iedereen die ernaar vraagt verklaren. God heeft dit gouden hoofdstel gespaard omdat Hij wist hoe wanhopig we waren.’ Het onderscheid tussen mysterieuze gebeurtenissen van het goede en het goddeloze soort was zo subtiel dat er voor je het wist geruchten ontstonden, iets wat Dmitrii maar al te goed beseftte. ‘Goud is goud. Maar nu, broeder...’ Hij brak zijn zin af. Sasja spitste zijn oren.

‘Wat is dat voor geluid?’

Uit de stad buiten de kremlinmuren steeg een verward geprevel op: gebrul en geklets, als golven die tegen een rotsachtige kust sloegen. Dmitrii fronste zijn wenkbrauwen. ‘Het klinkt alsof...’

Op dat moment werd hij onderbroken door een kreet van de poortwachter.

Een stukje heuvelafwaarts zette de schemering eerder in en vielen de schaduwen koud en donker over een ander paleis, dat kleiner en rustiger was. Afgezien van vonken die erop waren neergedaald had het niet onder de brand te lijden gehad.

Heel Moskou gonsde van de geruchten, het gesnik, het getier, het geruzie en de vragen, maar hier heerste een fragiele orde. De lampen waren aangestoken en bedienden waren bezig alles wat gemist kon worden te verzamelen om de slachtoffers van de brand te helpen. De paarden stonden te dutten in de stal en uit de schoorsteen van het bak- en kookhuis, de brouwerij en het paleis zelf stegen keurige rooksluizen op.

En dat was allemaal het werk van één vrouw. Zij zat kaarsrecht, onberispelijk en doodsblijk in haar werkkamer. Hoewel ze de dertig nog niet was gepasseerd, werd haar mond omlijst door uitwaaiende zorgrimpels en had ze kringen onder haar ogen die bijna even donker waren als die van Dmitrii. De avond tevoren had ze in het badhuis haar derde kind ter wereld gebracht – dood. Tegelijkertijd was haar eerstgeborene ontvoerd en bijna bij de nachtelijke verschrikkingen omgekomen.

Desondanks weigerde Olga Vladimirova te gaan slapen. Er moest te veel gebeuren. Bovendien zochten allerlei mensen haar onafgebroken op bij haar plekje naast de kachel: de knecht en de kok, de timmerman, de bakker en de wasvrouw. Stuk voor stuk werden ze eropuit gestuurd met een concrete opdracht en enkele woorden van dank.

Toen ze even met rust gelaten werd, leunde Olga achterover in haar stoel. Ze sloeg haar armen om haar buik, waarin haar ongeboren kind tot voor kort nog had gezeten. Haar andere bedienden had ze uren geleden al weggestuurd; die verwerkten in hun slaap de gruwelijkheden van de afgelopen nacht. Maar een van hen weigerde naar boven te gaan.

‘Je moet eigenlijk gaan slapen, Olja. Iedereen kan het tot morgenochtend ook zonder jou wel af.’ Die woorden werden uitgesproken door een meisje dat kaarsrecht en waakzaam op een bank naast de kachel zat. Zij en de trotse prinses van Serpoechov hadden allebei lang zwart haar – vlechten zo dik als een pols – en uiterlijk leken ze op elkaar op een manier die moeilijk te omschrijven was. Maar de prinses was fijngebouwd, terwijl het meisje lang was, met lange vingers en wijd uit elkaar staande, opvallende ogen te midden van de grove, hoekige gelaatstrekken.

‘Dat vind ik nou ook,’ zei een andere vrouw, die achterwaarts de kamer in kwam met brood en koolstoofpot. De grote vasten waren begonnen, dus er mocht geen vet vlees gegeten worden. Deze vrouw zag er al net zo uitgeput uit als de andere twee. In haar blonde vlechten zaten enkele grijze haren en haar ogen stonden helder, sprankelend en schrander. ‘Vanavond is het hier veilig. Eet, jullie allebei.’ Kordaat begon ze de soep op te scheppen. ‘En ga daarna slapen.’

Met slepende stem zei Olga vermoed: ‘Dit huis mag dan veilig zijn, maar hoe zit het met de stad? Denken jullie dat Dmitrii Ivanovitsj of die dwaze vrouw van hem er bedienden op uit sturen met brood voor de kinderen die afgelopen nacht hun ouders zijn verloren?’

Het meisje op de bank bij de kachel verbleekte en beet op haar onderlip. ‘Ik weet zeker dat Dmitrii Ivanovitsj druk bezig is allerlei snode plannen te bedenken om wraak te nemen op de Tataren. De

berooïden zullen weliswaar even moeten wachten, maar dat betekent nog niet dat...’

Ze werd abrupt onderbroken door een gil boven hun hoofd, gevolgd door haastige voetstappen. Alle drie de vrouwen staarden naar de deur met een precies even grimmige uitdrukking, die zoveel zei als: wat nu weer?

Olga was al overeind gevlogen. Masja – Marja – was haar enige dochter, en het meisje dat de voorgaande avond uit haar bed was ontvoerd. ‘Roep de wachters,’ snauwde Olga.

Maar het jongere meisje hield alleen haar hoofd schuin, alsof ze ergens naar luisterde. ‘Niet nodig,’ zei ze. Met een ruk draaiden alle hoofden in de kamer zich naar haar om. De hofdames en de *njanja* wisselden een donkere blik. ‘Ze is naar buiten gegaan.’

‘Maar dan...’ begon Olga, maar de ander viel haar in de rede. ‘Ik weet waar ze is. Mag ik haar gaan halen?’

Olga schonk het jongere meisje een doordringende blik, die beheerst werd beantwoord. Een dag eerder zou Olga nog hebben beweerd dat ze nooit ofte nimmer een van haar kinderen aan haar geïstoorde zus zou toevertrouwen, maar nu vroeg ze kalm: ‘Waar is ze?’

‘In de stal.’

‘Goed,’ zei Olga. ‘Maar Vasja, breng Masja nog voordat de lampen worden aangestoken terug. En als ze daar níét is, wil ik dat ogenblikkelijk weten.’

Het meisje knikte mistroostig en stond op. Pas toen ze in beweging kwam, werd zichtbaar dat ze één kant van haar lichaam ontzag. Ze had een gebroken rib.

Vasilisa Petrovna trof Marja daar aan waar ze haar al verwacht had. Met opgetrokken benen lag het jonge meisje te slapen in het stro in de box van een voskleurige hengst. De boxdeur stond open, maar de hengst was niet vastgebonden. Vasja ging naar binnen, maar wekte het kind niet. In plaats daarvan leunde ze tegen de schoft van het machtige rijdier en legde haar wang tegen de zijdezachte vacht.

De voshengst draaide zijn hoofd om en snuffelde ongeduldig in

haar zakken. Ze toverde haar eerste glimlach van die lange dag tevoorschijn, haalde een broodkorst uit haar mouw en gaf hem die.

‘Olga weigert te gaan slapen,’ zei ze. ‘Ze stelt ons allemaal in haar schaduw.’

Jij hebt anders ook niet geslapen, was de repliek van het paard, waarbij hij warme adem in haar gezicht blies.

Vasja kromp ineen en duwde hem van zich af. De warmte van zijn adem deed de brandwonden op haar hoofd en wang schrijnen. ‘Ik verdien het niet om te rusten,’ zei ze. ‘De brand was mijn schuld; ik heb nog een heleboel goed te maken.’

Helemaal niet, vond Solovey, terwijl hij stampte met zijn voeten. *Die heeft de zjar ptitisa veroorzaakt, ook al had je naar me moeten luisteren voor je haar vrijliet. Door haar gevangenschap was ze tot alles in staat.*

‘Hoe is ze hier terechtgekomen?’ vroeg Vasja. ‘Hoe is juist Kasjan erin geslaagd een schepsel als zij een hoofdstel om te doen?’

Solovey keek bezorgd. Hij bewoog zijn oren van voor naar achter en sloeg met zijn staart tegen zijn flanken. *Dat weet ik niet. Ik herinner me dat er iemand schreeuwde en dat er iemand huilde. Ik herinner me vleugels en bloed in blauw water.* Weer stampvoette hij en hij schudde zijn manen. *Dat is alles.*

Hij was zo van streek dat Vasja over zijn schoften krauwde en zei: ‘Geef niets. Kasjan is dood en het paard is verdwenen.’ Ze veranderde van onderwerp. ‘Volgens de *domovoi* is Masja hier.’

Natuurlijk is ze hier, zei het dier zelfgenoegzaam. *Ook al weet ze nog niet hoe ze met me moet praten, ze beseft heel goed dat ik iedereen die haar met een vinger aanraakt een trap zal verkopen.*

Aangezien dit dreigement afkomstig was van een hengst van zeventien handbreedtes, was het bepaald niet loos.

‘Ik begrijp wel dat ze naar jou is gekomen,’ zei Vasja. Weer krauwde ze het paard over zijn schoften, waarop het dier verrukt zijn oren liet zakken. ‘Toen ik nog klein was, holde ik ook zodra ik onraad rook naar de stal. Maar dit is Lesnaja Zemlja niet. Olja schrok flink toen ze zagen dat haar dochter weg was. Ik moet haar terugbrengen.’

Het meisje in het stro bewoog en jammerde zachtjes. Behoedzaam

liet Vasja zich op haar knieën zakken, waarbij ze probeerde haar gewonde zij te ontzien. Helaas schrok Marja net op dat moment met schokkerige bewegingen wakker, waardoor haar hoofd tegen Vasja's ribben botste. Haar tante wist ternauwernood een kreet te onderdrukken en het werd haar zwart voor de ogen.

'Rustig maar, Masja,' zei Vasja toen ze weer kon praten. 'Stil maar. Ik ben het. Alles is goed. En met jou is ook alles goed. Je bent veilig.'

Het kind kwam tot bedaren en bleef stijf in de armen van het oudere meisje liggen. Het grote paard liet zijn hoofd zakken en raakte haar haar met zijn neus aan. Ze keek op. Zachtjes streefde hij met zijn lippen haar neus, wat Marja een gesmoord lachje ontlokte. Vervolgens drukte ze haar gezicht tegen de schouder van het oudere meisje en barstte in snikken uit.

'Vasotsjka, Vasotsjka, ik herinner me er niets meer van,' fluisterde ze tussen twee snikken door. 'Alleen nog hoe bang ik was...'

Vasja wist nog goed dat ook zij bang was geweest. Bij de woorden van het kind schoten er beelden van de voorgaande nacht als pijlen door haar hoofd: een steigerend paard van vuur, de verschrompelende tovenaars die op de grond in elkaar zakten, de betoverde Marja die hem met een uitdrukkeloos gezicht willoos gehoorzaamde.

Ook hoorde ze de stem van de winterdemon: *Voor zover ik dat kon, hield ik van je.*

Vasja schudde haar hoofd, alsof ze zo de herinnering van zich af kon zetten.

'Je hoeft het je niet te herinneren – nog niet in elk geval,' zei ze meelevend tegen het meisje. 'Je bent nu veilig. Het is voorbij.'

'Het voelt alleen niet alsof het voorbij is,' fluisterde het meisje. 'Ik kan me er niets van herinneren! Hoe kan ik dan weten of het voorbij is of niet?'

Vasja zei: 'Geloof mij maar, of als je dat niet kunt, geloof dan je moeder of je oom. Niemand zal je nog iets aandoen. Kom je mee? We moeten terug naar het huis. Je moeder maakt zich zorgen.'

Marja rukte zich meteen los van Vasja, die niet sterk genoeg was om haar tegen te houden, en omklemde met beide armen en benen

Soloveys voorbeen. ‘Nee!’ schreeuwde ze, terwijl ze haar gezicht tegen de vacht van het paard drukte. ‘Je kunt me niet dwingen!’

Een gewoon paard zou bij dergelijke capriolen zijn voorpoten in de lucht hebben gegoooid, zou achteruit zijn gedeinsd, of op z’n best Marja met zijn knie in het gezicht hebben gestoten. Solovey bleef echter beheerst en peinzend staan. Behoedzaam bracht hij zijn hoofd omlaag naar Marja. *Je mag wel hier blijven als je dat wilt*, zei hij, ook al begreep het meisje hem niet. Ze was weer in huilen uitgebarsten: het zachte gejammer van een kind dat aan het eind van haar Latijn was.

Vasja, die plaatsvervangend misselijk was van medelijden en woede vanwege het lot van het meisje, begreep best waarom Marja niet terug wilde naar het huis. Dat was de plek waarvandaan ze was ontvoerd, dus die was verbonden met vage, gruwelijke herinneringen. Soloveys grote, zelfverzekerde nabijheid was uiterst geruststellend.

‘Ik droomde,’ mompelde het meisje tegen het voorbeen van de hengst. ‘Ik herinner me niets, behalve dat ik droomde. Er was een skelet dat me uitlachte, en ik bleef maar koek eten, alsmaar meer, ook al werd ik er misselijk van. Ik wil niet meer dromen. En ik ga niet naar het huis terug. Ik blijf hier in de stal bij Solovey wonen.’ Ze greep de hengst nog steviger vast.

Vasja zag inmiddels in dat het meisje nergens heen zou gaan, tenzij ze Marja bruut losrukte van het paard en haar meesleepte – iets waar- toe ze met haar gebroken rib niet in staat was en wat Solovey grondig zou afkeuren.

Nou, dan moest iemand anders de heetgebakerde hengst maar uit- leggen waarom Marja niet kon blijven waar ze was. Intussen... ‘Goed dan, je hoeft ook alleen maar terug naar het huis als je dat zelf wilt,’ zei Vasja op gemaakt vrolijke toon. ‘Zal ik je een verhaal vertellen?’

Marja’s krampachtige greep op Solovey werd losser. ‘Welk ver- haal?’

‘Jij mag kiezen. Ivanoesjka en Aljonoesjka?’ De verhaallijn van dat sprookje bezorgde haar echter een angstig voor gevoel. *‘Zusje, lief zusje Aljonoesjka,’ zei het geitje. ‘Kom, zwem naar me toe. Ze steken de kamp- vuren aan, hebben het eten op staan en slijpen de messen. En ik ga sterven.’*

Maar zijn zus kon hem niet helpen. Want haar hadden ze al laten verdrinken.

Haastig zei Vasja: ‘Hm, bij nader inzien is dat sprookje toch niet zo geschikt.’ Ze dacht even na. ‘Ivan de Dwaas misschien?’

Het meisje dacht diep na, alsof de keuze voor het juiste sprookje van cruciaal belang was en de gebeurtenissen van die ellendige dag er mee konden worden uitgewist. Vasja zou willen dat dat inderdaad kon.

‘Ik denk dat ik het liefst het verhaal van Marja Morevna zou willen horen,’ zei Marja.

Vasja aarzelde. Als kind was ook zij dol geweest op sprookjes over haar naamgenoot – in haar geval Vasilisa de Schone. Maar de vertelling van Marja Morevna zou het meisje diep raken, misschien wel te diep na de voorgaande nacht. Marja was echter nog niet uitgesproken. ‘Vertel het deel van het verhaal over Ivan. Over de paarden.’

Toen begreep Vasja het. Ze begon te glimlachen, en het deed haar niet eens dat haar verbrande gezichtshuid pijnlijk trok.

‘Uitstekend. Ik zal je dat deel vertellen, op voorwaarde dat je Soloveys voorheen loslaat. Het is geen houten paal.’

Met tegenzin liet Marja Solovey los, waarna de hengst in het strogging liggen en beide meisjes zich tegen zijn warme zij installeerden. Vasja wikkeld Marja en zichzelf in haar mantel en begon, terwijl ze Marja’s haar streelde, te vertellen.

‘Prins Ivan probeerde tot drie keer toe zijn vrouw, Marja Morevna, te redden uit de klauwen van de boze tovenaars Kasjej de Onsterfelijke. Keer op keer mislukte dat echter, omdat Kasjej het snelste paard ter wereld bereed, dat bovendien mensentaal begreep. Ook al had Ivan een voorsprong, Kasjej wist hem altijd in te halen.’

Solovey blies zelfvoldaan zijn naar hooi ruikende adem uit. *Mij had dat paard nooit kunnen inhalen*, zei hij.

‘Uiteindelijk smeekte Ivan zijn vrouw Marja om Kasjej te vragen hoe hij aan zo’n ongeëvenaard snel paard was gekomen.

“Aan de kust staat een huisje op kippenpoten,” antwoordde Kasjej. “Daar woont een heks, Baba Jaga, die de beste paarden ter wereld fokt. Om bij haar te komen moet je een rivier van vuur oversteken, maar

ik heb een toverzakdoek waarmee je de vlammen kunt laten wijken. Als je eenmaal bij het huisje bent, moet je vragen of je Baba Jaga drie dagen mag helpen. Als ze tevreden over je is, schenkt ze je een paard. Maar als je faalt, eet ze je op.”

Solovey liet peinzend een oor hangen.

‘Dus wat deed Marja, die dappere meid...’ Nu trok Vasja even aan de zwarte vlecht van haar nichtje, dat begon te giechelen. ‘... ze stal de toverzakdoek van Kasjej en gaf hem stiekem aan Ivan. Vervolgens ging hij naar Baba Jaga om zelf ook zo’n ongeëvenaard paard te bemachtigen.

De vuurrivier was breed en angstaanjagend. Maar doordat Ivan met Kasjejs zakdoek zwaaide, kon hij dwars door de vlammen galopperen. Voorbij het vuur trof hij het huisje aan de kust aan. Daar woonden Baba Jaga en de beste paarden ter wereld...’

Op dat moment onderbrak Marja het verhaal. ‘Konden ze praten? Zoals jij met Solovey? Kun je echt met Solovey praten? Praat hij tegen mensen? Zoals de paarden van Baba Jaga?’

‘Hij kan inderdaad praten,’ antwoordde Vasja, die haar hand opstak om de stroom van vragen te stuiten. ‘Als je tenminste weet hoe je moet luisteren. Wees nu stil en laat me het verhaal verder vertellen.’

Maar Marja had de volgende vraag er al uitgeflapt: ‘Hoe heb jij naar hem leren luisteren?’

‘Ik... De man in de stal heeft het me geleerd,’ antwoordde Vasja. ‘De *vazila*, toen ik nog klein was.’

‘Zou ik het ook kunnen leren?’ vroeg Marja. ‘Tegen mij praat de man in de stal nooit.’

‘Jullie *vazila* is zwak,’ zei Vasja. ‘In Moskou zijn ze allemaal zwak. Maar ik denk wel dat je het kunt leren. Over je grootmoeder – mijn moeder – werd gezegd dat ze een paar gaven had. En het verhaal gaat dat je overgrootmoeder naar Moskou kwam op een schitterend paard zo grijs als ochtendnevel. Misschien kon zij, net als wij, *tsjerti* zien. Misschien zijn er, ergens op deze wereld, nog wel meer paarden als Solovey. Misschien hebben we allemaal...’

Kordate voetstappen tussen de boxen brachten haar tot zwijgen.

‘Misschien hebben we allemaal trek in avondeten,’ klonk het spottend. ‘Je zus vertrouwdde het je toe om haar dochter te gaan halen, en nu liggen jullie hier als twee boerenjongens in het stro.’

Haastig krabbelde Marja overeind en Vasja volgde moeizaam haar voorbeeld, waarbij ze probeerde haar gewonde kant zo min mogelijk te belasten. Ook Solovey hees zich overeind en liet zijn oren in Varvara’s richting wijzen. De vrouw schonk hem een vreemde blik. Heel even drukte haar gezicht een afwezig soort verlangen uit, zoals een vrouw kijkt naar iets waar ze lang geleden naar hunkerde. Vervolgens negeerde ze de hengst en zei: ‘Kom mee, Masja. Vasja maakt je verhaal later wel af. De soep wordt koud.’

Terwijl Vasja en Marja praatten, hadden schaduwen bezit genomen van de stal. Solovey bleef met gespitse oren stilstaan. ‘Wat is er?’ vroeg Vasja het dier.

Hoor je dat?

‘Wat?’ vroeg Varvara, waarop Vasja haar verwonderd aankeek. Had ze nu...

Marja leek opeens bang. ‘Hooft Solovey soms iemand aankomen? Iemand die slecht is?’

Vasja pakte de hand van het meisje. ‘Toen ik zei dat je hier veilig was, meende ik dat. Zodra er gevaar is, brengt Solovey ons in volle galop in veiligheid.’

‘Goed,’ zei Marja met een klein stemmetje. Maar ze bleef Vasja’s hand omklemmen.

Samen liepen ze naar buiten, waar de avondhemel blauw kleurde. Terwijl Solovey hen met zijn neus bij Vasja’s schouder volgde, snoof hij ongemakkelijk. De bloedrode zonsondergang had plaatsgemaakt voor een bleekroze veeg in het westen, en de lucht was roerloos en mysterieus. Buiten de dikke stalmuren hoorde Vasja nu ook wat Solovey had gehoord: het haastige gestamp van vele voeten en een gedempt geroezemoes.

‘Je hebt gelijk, er is iets aan de hand,’ zei Vasja zachtjes tegen het paard. ‘En verdorie, net nu Sasja niet hier is.’ Hardop voegde ze eraan

toe: ‘Maak je geen zorgen, Masja, binnen de muren zijn we veilig.’

‘Kom mee,’ zei Varvara, die hun voorging naar de buitendeur, het voorvertrek en de trap die naar de terem leidde.